

Marian Majka

Ostrołęka. Grodzisko "Stare Miasto", osada przygodowa

Informator Archeologiczny : badania 19, 138-139

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

były okładziną kamienną. W ziemiance wyróżniono 2 poziomy użytkowe. Starszy z nich z paleniskiem o wymiarach: 1,7 x 2,0 m zagłębionym w kotłince na głębokość 0,30-0,35 m, zbudowano z kamieni. Zlokalizowane było pod ścianą wschodnią obiektu. Palenisko otaczała warstwa próchnicy z piaskiem, o miąższości do 0,70 m. Później młodszy w postaci syplonej próchnicy o miąższości 0,20-0,40 m wystąpił w stropie obiektu, także z paleniskiem przy ścianie wschodniej.

Zawartość kulturową obiektów stanowiła ceramika, kości zwierzęce, pojedyncze grudy polepy. Ceramika z obiektów oraz z warstwy kulturowej była zróżnicowana technologicznie: grupa starsza datowana jest na IX-X w., grupa druga koniec X, XI w. Dość liczną grupę stanowią wśród zabytków z żelaza elementy uzbrojenia. Są to: przepalony grot włóczni z okrągłą tulejką, ze zniszczonym liściem, grot strzały z trzępieniem i z liściem o sylwetce romboidalnej, w części dolnej pogrubiony, zakończenie zaznaczone jest wałeczką poprzeczną /typ III wg typologii A. Nadolskiego/. Drugi egzemplarz to grot bełtu kuszy z czworoboczną tulejką i kolcem /typ I wg typologii A. Nadolskiego/. Jedną z ostróg żelaznych reprezentuje wg typologii Z. Hilsnerówny typ I, odmianę 1, datowana jest na X do I poł. XI w. Ostroga druga także z żelaza należy najprawdopodobniej do II gr. technicznej odmiany B /wg typologii J. Żaka/. Datowana jest na IX w. W bieżącym sezonie badawczym odkryto 16 sztuk podkowiaków z żelaza. Zabytki najczęściej odkrywane były w pasie przywalnym warstwy kulturowej oraz na bruku kamiennym.

Z dotychczasowych obserwacji wynika, że gród zamieszkiwany był w dwu fazach. Faza starsza reprezentowana jest przez obiekty nr 1, 2, 3 i datowana na IX, X w. /początek/. Druga faza - strop warstwy kulturowej - obiektów dotychczas nie odkryto, datowane jest na schyłek X i początki XI w. W XI w. gród został zniszczony pożarem i potem już nie był zamieszkały.

Materiały źródłowe znajdują się w WKZ w Jeleniej Górze.

Badania będą kontynuowane.

OBKĄS, gm. Kamień Krajeński
woj. bydgoskie

Uniwersytet Łódzki
Katedra Archeologii

Badania prowadził mgr Aleksander Andrzejewski i mgr Maciej Trzciniński /autor sprawozdania/. Finansował Uniwersytet Łódzki i Uniwersytet Warszawski w ramach problemu "Wisła". Drugi sezon badań. Osada wczesnośredniowieczna /IX-XIII w. /.

Badania skoncentrowano w północno-zachodniej części osady, wyznaczając do badań teren o ogólnej powierzchni 650 m². W trakcie badań uchwycono północno-zachodni kraniec osady oraz jej część północną. Odkryto, częściowo, trzy obiekty mieszkalne oraz pięć jam. Jeden z obiektów mieszkalnych posiadał podpiwniczenie. Chronologię obiektu wyznaczono materiałem ceramicznym na IX-XIII w. Obok licznie znalezionych fragmentów ceramiki wykopowano także noże żelazne, okucia żelazne i przęślik. W południowo-wschodniej części badanej powierzchni natrafiono na ułamki ceramiki neolitycznej /kultury pucharów lejkowatych/.

Badania będą kontynuowane w przyszłym roku.

ORLE, gm. Mrocza
woj. bydgoskie
Stanowisko I.

patrz
okres balazacki

OSTROŁĘKA
Grodziako "Stare Miasto"
osada przyrodowa

Wojewódzki Konserwator Zabytków
w Ostrołęce
Towarzystwo Przyjaciół Ostrołęki

Badania prowadził mgr Marian Majka. Finansował WKZ w Ostrołęce. Pierwszy sezon badań po przerwie. Osada przyrodowa - wczesne średniowiecze i średniowiecze /2 poł. XII-XIV w. /.

Prace prowadzone były we wschodniej części przyrodowej. Wykop, długości 13 m i szerokości 2,5 m usytuowany wzdłuż kierunku wschód-zachód stykał się profilem zachodnim z wykopem nr 3, przebadanym w latach ubiegłych. Profil wschodni odległy był o 1 m od skarpy opadającej ku starorzeczcu Narwi. Łącznie przebadano 32,5 m². Osada usytuowana jest na poziomie około 210-220 cm ponad najwyższego punktu na koronie grodziska /przyjętego jako punkt "0"/. Bezpośrednio pod humusem zalega warstwa przemieszanej czarnej ziemi z nielicznymi obiektami nowożytnymi i późnośredniowiecznymi. Warstwa ta oznaczona jako Nr I o miąższości od 10 do 15 cm miała charakter jednolity na całym wykopie z wyjątkiem narożnika północno-zachodniego, gdzie odsłonięto reszki obiektu mieszkalnego z glinianym torkiem i ceramiką z końca XIV i początku XV w. Była to ceramika "siwa"-toczona na kole oraz drobno polamane kości zwierzęce. Na pozostałym obszarze w warstwie tej natrafiono na ceramikę analogiczną do ww., kości zwierzęce i pojedynczy gwóźdź żelazny.

Warstwa nr II, zalegająca od poziomu od -230 do -265 cm, charakteryzowała się intensywnie czarną ziemią ze śladami spalenizny i węglakami drzewnymi. Znalaziona w niej ceramika świadczy, że tę fazę zabudowy datować można na XIII w. Natrafiono na ślad obiektu mieszkalnego, ponadto znaleziono kilka gwóźdź

żelaznych, nożyków, fragment dółka, sprzączkę oraz drobnełamki kości zwierzęcych.

Warstwa nr III została wydzieleną od poziomu na głębokości -255 cm do -290 cm, a miejscami do -310 cm i była niejednorodną w swojej budowie wewnątrz. Wystąpiła tu ceramika obtaczana, barwy brunatnej i kości zwierzęce oraz wielka ilość przepalonych, niewielkich kamieni polnych. W warstwie tej o ciemno-szarym kolorze, natrafiono na dwa obiekty, z których jeden jest prawdopodobnie pozostałością budynku mieszkalnego z wylepionym gliną paleniskiem, a drugi głęboko wkopaną w całość jamą gospodarczą, wypełnioną całkowicie czarną ziemią ze spalenizną i węglami drzewnymi ze śladami sadzy. Był to już drugi tego typu obiekt na terenie osady przyrodowej. Głębokość jamy od stropu do dna wynosiła nieco ponad 150 cm, średnica w stropie 2,5 m. W wypełnisku jamy znaleziono ceramikę, przy ścianach nieliczne grudki przepalonej gliny, przepalone drobne kamienie. Łamki ceramiki obtaczanej, barwy ciemno-brunatnej datować można na XIII w., kilka zaledwie łamków ceramiki tocznej jest późniejsze - XIV-wiecznego pochodzenia.

W najniższej warstwie calcowej, która pojawiła się miejscami od poziomu -290 cm, czyli o ok. 80 cm poniżej, powierzchni ziemi. W stropie warstw calcowych wyraźnie dała się zauważyć warstwa pierwotnego bumusu, silnie przemytego i pozbawionego zabytków. Niżej wystąpił silnie szelazniony piasek, miejscami z kongrecjami żelaznymi, przechodzący głębiej w jasno-żółty, bardzo drobny piasek rzeczny.

Wyżej opisany układ warstw nie wystąpił na obszarze aru F-9, przy wschodnim profilu wykopu. Na obszarze tego aru aż do stropu warstwy III odłożęto przemieszane warstwy nasypowe szarej ziemi i żółtego piasku. Wskazuje to, że w XIII w. nastąpiło poszerzenie terenu osady przyrodowej poprzez zasypianie części starorzecza wschodniego koryta Narwi. Stwierdzono, że na terenie nasypu nie istniały w czasach późniejszych jakiegokolwiek stałe budowle, przynajmniej w granicach wykopu nr 4. Być może uzyskana w ten sposób przestrzeń służyła celom lepszej organizacji obrony oraz celom gospodarczym, nie wymagającym solidniejszych konstrukcji. Nowo powstała stroma skarpa była prawdopodobnie zwieńczona palisadą.

Wszystkie cztery obiekty - w tym trzy mieszkalne i jedna jama gospodarcza, mieściły się w zachodniej części badanego w sezonie 1984 obszaru, bliżej fosy oddzielającej osadę od gródka właścicielskiego. Najstarsza ceramika znaleziona na przebadanym terenie datowana została na drugą połowę XII w. /warstwa III/, w której też wystąpiła ceramika XIII-wieczna.

Przewidziane jest w przyszłości przebadanie terenu stromej skarpy podgrodzia oraz północnej części osady przyrodowej.

OSTROW LEDNICKI, gm. Lubowo
woj. pomorskie
Stanowisko 1, wykop I/83, II/85

Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy

Badania prowadzili mgr Edwin Dzięciołowski, mgr Janusz Górecki,
mgr Jacek Wrzesiński, Cementarzyko, wały grodowe, majdan,
podwał, wnętrze kościoła grodowego,

Stanowisko 1. Wykop I/83. W 1983 r. kontynuowano badania wykopaliskowe na wykopie założonym w 1983 r., zlokalizowanym na południe od kaplicy palatium i biegnącym na południe w stronę brzegu jeziora. Prace w bieżącym roku skoncentrowano na odcinkach: A, B, E, F. Na odcinku A położonym w sąsiedztwie kaplicy pałacowej eksplorowano w dalszym ciągu kolejne pochówki cmentarza wczesnośredniowiecznego /przykościelnego/ usytuowanego na wale grodu starszego. Odkryto tutaj także 1 palenisko obłożone kamieniami. Wspomniane 4 groby i palenisko zalegały w warstwie IIb /brunatno-czarnej próchnicznej ziemi/, nad którą zalegały młodsze od niej nieregularne skupiska węgla drzewnych, pozostałości zniszczonych palenisk?, 1 palenisko tkwiące w warstwie IIb - syplkiej szarej ziemi przemieszanej z popiołem, węglem drzewnym i kradą jeziorną. Na odcinku B położonym na wale młodszym eksplorowano warstwę III, brunatno-czarnej, próchnicznej ziemi z fragmentami węgla drzewnych. Na zewnątrz wału grodowego /odcinek E/ natrafiono na konstrukcje drewniane, które prawdopodobnie można łączyć z drogą biegnącą dookoła grodu /w konstrukcji przekładowej, słabo zachowane/, a także związane z palisadą i falochronem. Ostatni z przebadanych w 1983 r. odcinków /F/ pozwolił na odsłonięcie warstw pozalewowych oraz warstwy spalenizny będącej najprawdopodobniej kontynuacją drogi z odcinka E. Chronologię omawianych warstw można zamknąć w obrębie fazy D-E okresu wczesnego średniowiecza. W toku badań znaleziono łącznie 13 zabytków, m.in. fragment żarna, osiekę kamienną, obrabiane poroże, skobel, żelazny i 9 fragmentów nieokreślonych przedmiotów żelaznych.

Stanowisko 1. Wykop II/85. Tegoroczne badania wykopaliskowe objęły w ramach wykopu II wnętrze nawy i prezbiterium kościoła grodowego na Ostrowie Lednickim /ary 2 W, cw. d, 1 W, cw. c, d, O cw. d/, podwał /ar 1 N., cw. b/ - na północ od kościoła grodowego oraz majdan grodowy w partii wschodniej od kościoła /ar 4 E, cw. c, d/. Badania są kontynuacją prac z 1983 i 1984 r. Na sekwencje stratygraficzne omawianych wykopów składa się łącznie 9 warstw kulturowych o miąższościach od 4 cm /1-sza warstwa spalenizny - kościół grodowy/ do 80 cm /warstwa I - majdan grodowy/. W wykopowanych warstwach zalegały: 3 domostwa, 1 obiekt gospodarczo-mieszkalny, poziom użytkowy obiektu mieszkalnego, 2 paleniska, resztki fundamentu bądź jego negatyw związany z kościołem grodowym oraz 6 wkopów z których 2 związane są ze słupami od rusztowań /okres wznoszenia kościoła/, jeden jest starszy od kościoła grodowego zaś 3 kolejne są wkopami współczesnymi.

Spśród wyżej wymienionych obiektów najbardziej znaczące związane są z kościołem grodowym. Przekop przez kościół pozwolił bowiem na odsłonięcie w części prezbiterium kościoła resztek fundamentu związanego z murem zewnętrznym kościoła. Fundament składał się z kamieni o dość znacznych rozmiarach oraz wielkich brył martwicy wapiennej, spoczywających na glinie. Z kolei w rozsypisku fundamentu w zachodniej ścianie nawy kościoła tkwiły drobne kamienie oraz bryłki martwicy. Nadto w bezpośrednim sąsiedztwie murów